

Ефективна комунікація	Самоконтроль	Емпатія	Кооперація	Аналіз проблем і прийняття рішень	Запобігання конфліктам та їх розв'язання	Асертивність	Самооцінка, самоповага	Повага до прав людини	Гендерна чутливість	Активне громадянство
-----------------------	--------------	---------	------------	-----------------------------------	--	--------------	------------------------	-----------------------	---------------------	----------------------

Тренінг 4. Школа спілкування

Мета

Сприяти розвитку навичок спілкування, вміння розпізнавати та використовувати вербальне і невербальне спілкування, ввічливо висловлювати прохання.

Результати навчання

Наприкінці заняття учні:

- розпізнають вербальне і невербальне спілкування;
- пояснюють переваги ввічливого спілкування;
- демонструють уміння висловлювати прохання.

Обладнання і матеріали

- Роздруківки матеріалів для учнів і вчителя за темою.
- Комп'ютер, доступ до інтернету, мультимедійний проектор (бажано).

Що підготувати заздалегідь

- Роздрукувати роздавальні матеріали для учнів та вчителя за темою.
- Підготувати волонтерів для демонстрування алгоритму «Як висловити прохання».
- Роздрукувати маски ведмеда і пасічника з Додатка 4.1, щоб вистачило всім учням. Пронумеруйте маски так, щоб за допомогою цифр учні об'єдналися у пари «Ведмідь – пасічник» (1–1,2–2,3–3...).
- Роздрукувати діалог з Додатка 4.3 для кожної пари учасників.
- Перевірити презентацію до теми «Школа спілкування» та мультфільм: «Чуня. Про те, як поросятко було вихованим».

Орієнтовний план уроку

Стартові завдання	9 хв
Аналіз ситуації	4 хв
Вправа «Склади прислів'я»	4 хв
Вправа «Вправляємося висловлювати прохання»	18 хв
Підсумкові завдання	5 хв
Усього тривалість	
	40 хв

Стартові завдання (повторити попередній матеріал і перейти до нового)

1. Зворотний зв'язок із минулим уроком: «Про що ми говорили минулого разу?» Вислухайте відповіді дітей, підсумуйте сказане.
2. Оголосити тему уроку: «Сьогодні ми поговоримо про спілкування».
3. Актуалізація нової теми. Запропонуйте дітям прочитати вголос вірш: «Невигадана історія про появу мови» (Завдання 1 у Роздавальних матеріалах для учнів).

Завдання 1

Невигадана історія про появу мови

Колись первісні люди не знали ані слова, не вміли пояснити: це – мамонт, то – корова. Вони порозумілись старались між собою – показували пальцем, кивали головою. Якщо чужинці раптом з'являлися з-за лісу, нахмурювали брови, хапалися за списа. Стрічали друзів з миром, усміхнено, охоче, і дивувались щиро, до неба звівши очі. А потім, щоб онукам про все це розказати, то вигадали мову і стали розмовляти.

- ✓ Яка мова з'явилася спочатку: «мова жестів» чи звичайна мова?
- ✓ Для чого первісні люди почали розмовляти?

99

Запитання для обговорення:

- Яка мова з'явилася спочатку: «мова жестів» чи звичайна мова?
  - Для чого первісні люди почали використовувати звичайну мову?
4. Знайомство. Запропонуйте дітям стати в коло, уявити себе первісними людьми і по черзі привітатися одне з одним

мовою жестів (бажано не повторюватися).

Аналіз ситуації (усвідомити значення ввічливого спілкування)

1. Запропонуйте учням виконати Завдання 2 у Роздавальних матеріалах для учнів.

Завдання 2

Невихований ведмідь

В лісі жив Ведмідь-гультай,
Знав єдине слово: «Дай!»
– Дайте меду і малини!
– Дайте рибки і калини!
Дорікали звірі вслід:
– Ну й невічливий ведмідь!
Чи тобі завчити важко
Чарівні слова «будь ласка!»

- ✓ Чи зустрічали ви таких людей, які спілкуються, як Ведмідь? Розкажіть про це.
- ✓ Як ви почуваетесь, коли спілкуєтеся з ними?

100

Запитання для обговорення:

- Чи зустрічали ви таких людей, які спілкуються, як Ведмідь? Розкажіть про це.
- Як ви почуваетесь, коли спілкуєтеся з ними?

Вправа «Склади прислів'я» (аналіз прислів'я).

- Надрукуйте прислів'я (Додаток 4.2) і розріжте їх на кілька частин.

- Об'єднайте учнів у п'ять груп за допомогою вправи «Молекули» (див. «Збірка тренінгових активностей») і дайте кожній групі «розрізане» прислів'я.
- Завдання групам – зібрати його, прочитати і пояснити значення (за потреби пояснить значення самі).

«Як ти до людей, так і люди до тебе».

«Щире вітання дорожче за частування».

«Від теплого слова і лід розтає».

«Слово – не горобець, випустиш – не впіймаєш».

«Ніщо не коштує так дешево і не цінується так дорого, як ввічливість».

Підсумуйте: «Пам'ятайте про те, що потрібно ввічливо звертатися до людей».

Вправа «Вправляємося висловлювати прохання» (тренінг уміння ввічливо висловлювати прохання)

1. Запропонуйте дітям переглянути фрагмент мультфільму: «Чуня. Про те, як поросятко було вихованим» (російською мовою) (3 хв).

Продемонструйте короткий фрагмент (з четвертої до шостої хвилини) про те, як поросятко ввічливо просить зайчиху пригостити їх із зайченям морквою.

<http://autta.org.ua/ua/materials/material/CHunya--O-tom-kak-svinka-bilavospitannoy/>

Запитання для обговорення:

- Що хотіло зробити зайченя?
  - Чому воно хотіло вкрати моркву?
  - Що зробило поросятко?
  - Чому зайчиха не відмовила Чуні?
  - Як почувалось людина, до якої ввічливо звертаються?
2. Роздайте ксерокопії Завдання 3 із Роздавальних матеріалів для учнів. Прочитайте та поясніть кожне правило висловлення прохання.

Завдання 3

Як висловити прохання

- ✓ Приязно подивись на співрозмовника.
- ✓ Чемно привітайся і звернися на ім'я.
- ✓ Ввічливо попроси допомоги.
- ✓ Поясни, що ти хочеш.
- ✓ Якщо тобі допомогли, щиро подякуй.
- ✓ Якщо відмовили, перепроси: «Вибачте, що потурбував».

У парі з однокласником потренуйтеся ввічливо просити про послугу чи допомогу.

Підсумуйте: «Розмовляючи з кимось, пам'ятайте про правила ввічливості. Використання цих правил допоможе налагодити взаємини з людьми».

3. Запропонуйте волонтерам зіграти сценку з Ведмедем та пасічником, де Ведмідь ввічливо просить пасічника пригостити його медом.

- Доброго дня, пане Тарасе!
- Доброго дня, Ведмедику! Ти щось хотів?
- Я хотів спитати, чи ви можете пригостити мене медом? Будь ласка!
- Звичайно, пригощайся!
- Дуже дякую, у вас найсмачніший мед!

4. Робота в парах (*відпрацювати навички висловлення прохання*)

- Роздайте учням пронумеровані маски та роздрукований діалог (Додаток 4.3) і запропонуйте об'єднатися в пари «Ведмідь — пасічник» відповідно до цифр на масках.
- Запропонуйте парам розіграти сценку, як Ведмідь просить у пасічника скуштувати меду (стежте, щоб діти не заграва-лися і дотримувалися інструкцій).
- Потім учні міняються ролями і ще раз мають зіграти цю саму сценку.

5. Запропонуйте одній–двом парам представити діалог учням класу.

Запитання для обговорення:

- Що ви побачили під час демонстрування діалогу?
- Яке звертання працює?
- Яке не працює?
- Чому це відбувається?
- До яких наслідків може призвести не-

дотримання правил ввічливого прохання?

- Де може стати в пригоді це вміння?

Підсумуйте: «Отже, ви повправлялися ввічливо звертатися з проханням і ввічливо відповідати на нього. Такі навички допоможуть вам налагоджувати взаємини з однолітками і дорослими».

Підсумкові завдання (закріпити отримані знання)

1. Зачитати висновки:
  - Люди спілкуються словами і без них.
  - Ввічливість сприяє спілкуванню, взаєморозумінню і добрим взаєминам.
  - Ввічливе прохання викликає бажання допомогти.
2. Домашні завдання (*виконуються за бажанням дітей*).

Завдання 4

Прочитай речення і встав пропущені слова.

1. Руки, якими виявляють емоції, – це _____.
2. Якщо ненароком штовхнув однокласника, ти скажеш: «_____».
3. Зустрівши друзів, ти скажеш: «_____».
4. Якщо хочеш щось попросити, то використаєш «чарівні слова» – _____.
5. Вияв емоцій на твоєму обличчі – це _____.
6. Коли тобі радісно, на твоєму обличчі з'являється _____.
7. Якщо ти ненароком образиш друга, то скажеш: «_____».
8. Уміння _____ – найважливіше у спілкуванні.
9. Коли в людини хороший _____, з нею приємно спілкуватися.
10. На прощання ми кажемо: «_____».
11. Якщо тобі допомогли, ти неодмінно скажеш: «_____!»

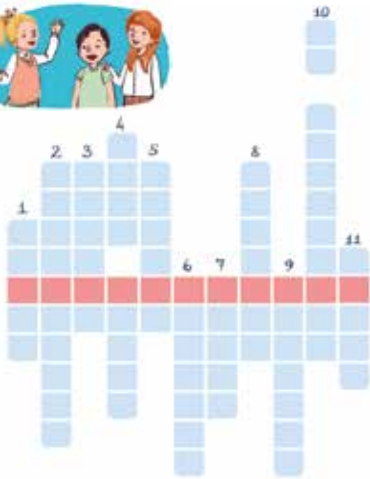
Підказка:

міміка, жести, привіт, слухати, вибач, дякую, настрої, будь ласка, до побачення, усмішка, перепрошую.

Завдання 5

Розгадай кросворд за допомогою Завдання 4, що на попередній сторінці.
Прочитай слово, яке утворилось по горизонталі.
Поясни, що воно означає.

103

Запропонуйте дітям виконати Завдання 4 і 5 у Роздавальних матеріалах для учнів, а також переглянути повну версію мультфільму «Чуня. Про те, як поросятко було вихованим».

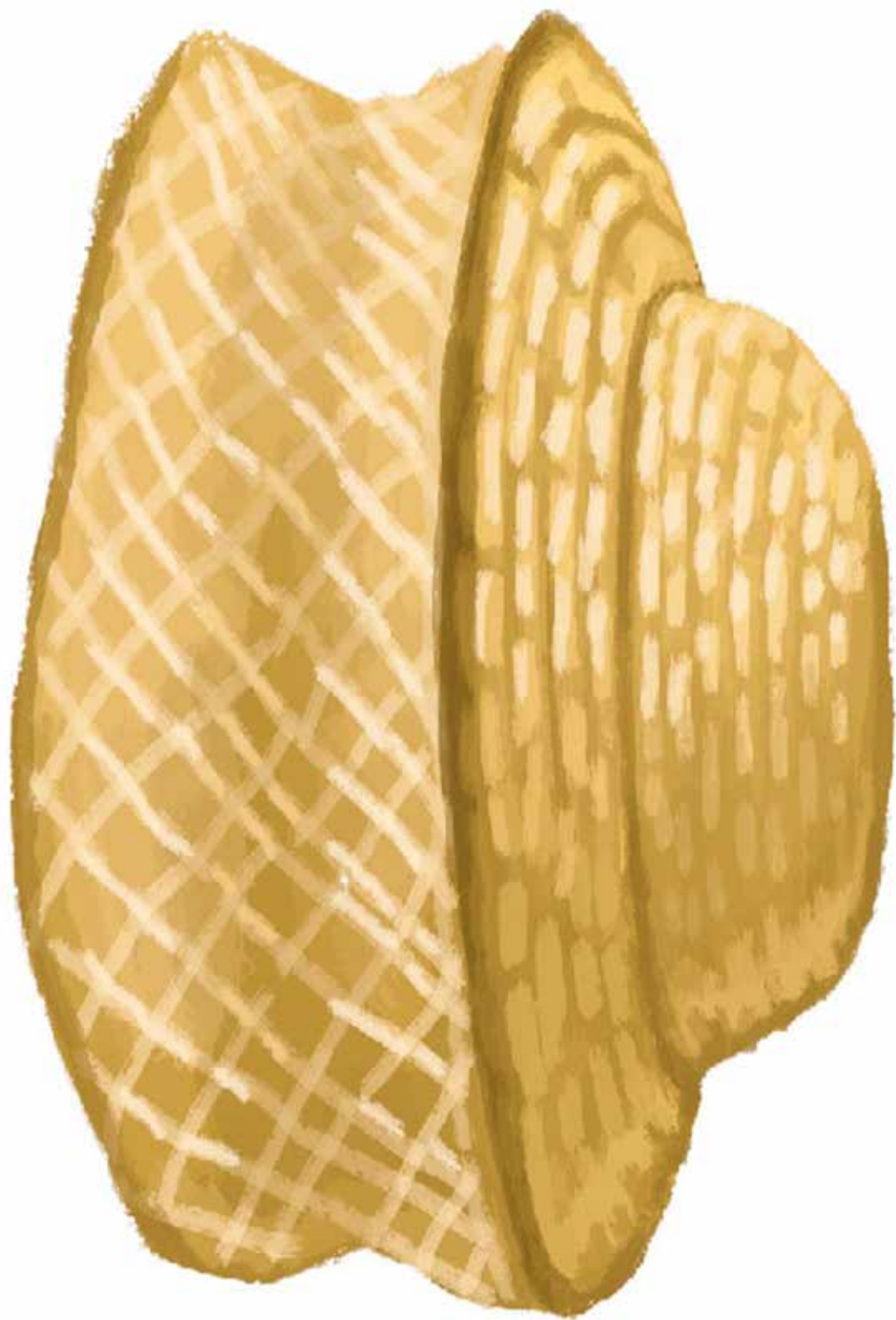
<http://autta.org.ua/ua/materials/material/CHunya--O-tom-kak-svinka-bila-vospitannoy/>

3. Підсумкова вправа. Діти стають у коло і по черзі висловлюють сусідові праворуч невелике прохання: «Олю (Назару), будь ласка *(дай мені руку, скажи лагідне слово, усміхнися, покрутись, поплескай у долоні тощо)*. Дякую!»

Додаток 4.1

Як ти до людей, так і
люди до тебе

Щире вітання дорожче за
частування

Від теплого слова і лід
розтає

Слово — не горобець,
випустиш — не впіймаєш

Ніщо не коштує так
дешево і не цінується так
дорого, як ввічливість

Ведмідь: Доброго дня, пане Тарасе!

Пасічник: Доброго дня, Ведмедику!
Ти щось хотів?

Ведмідь: Я хотів спитати, чи ви можете пригостити мене медом? Будь ласка!

Пасічник: Звичайно, пригощайся!

Ведмідь: Дуже дякую, у вас найсмачніший мед!